

BS/152/2011

MIĘDZY KOŚCIOŁEM

A LOKALEM WYBORCZYM –

O POLITYCZNYM

ZAANGAŻOWANIU KSIĘŻY

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku
13 stycznia 2011 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Żurawia 4a, 00-503 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

Wprawdzie zawarty w 1993 roku Konkordat między Rzeczpospolitą Polską a Stolicą Apostolską oficjalnie rozdziela sferę świecką od religijnej, to jednak co jakiś czas do publicznego dyskursu powraca problem ich wzajemnych relacji. Przytaczane są przy tej okazji argumenty sugerujące zawłaszczanie przez Kościół przestrzeni publicznej i naruszanie neutralności światopoglądowej państwa. W dyskusjach na ten temat wiele miejsca zajmuje też kontrowersyjna kwestia politycznego zaangażowania księży. Aby sprawdzić, czy Polacy dostrzegają ten problem, zapytaliśmy ankietowanych, jak oceniają postawę Kościoła w kampanii poprzedzającej tegoroczne wybory parlamentarne oraz co myślą o agitacyjno-politycznym wymiarze jego działalności¹.

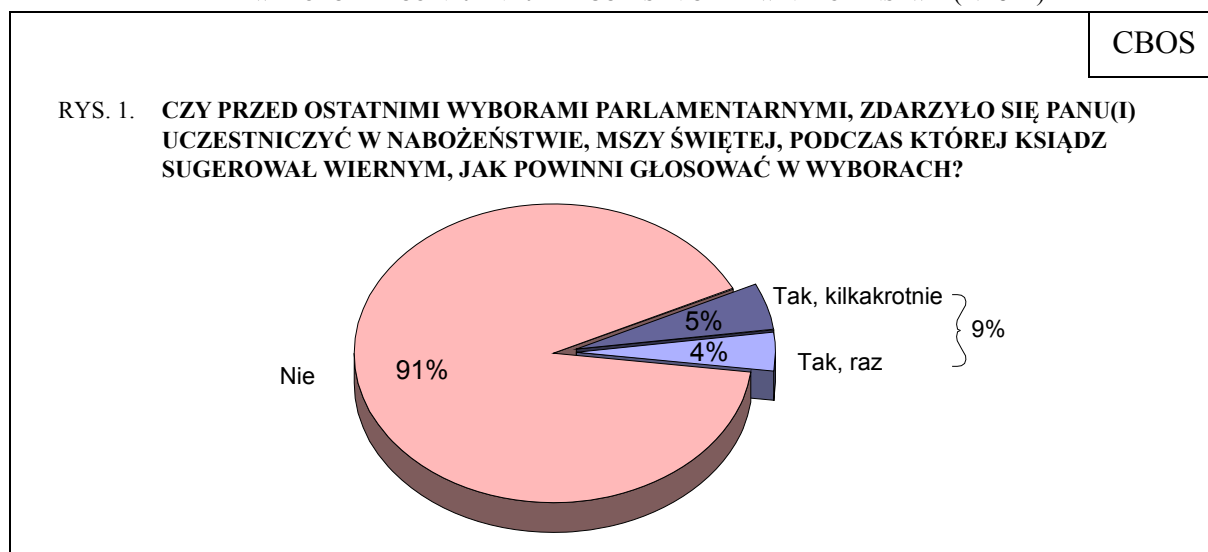
KOŚCIÓŁ OBOK CZY W KAMPANII WYBORCZEJ 2011?

AGITACJA W SKALI MIKRO

Charakterystykę przedwyborczej postawy Kościoła należy rozpocząć od opisu działań prowadzonych w lokalnych parafiach, na szczeblu mikrospołecznym. Respondenci, którzy uczestniczyli w tym okresie w nabożeństwach, niemal powszechnie twierdzą, że odprawiający je duchowni nie sugerowali na kogo powinni głosować (91%).

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (258) przeprowadzono w dniach 4 – 13 listopada 2011 roku na liczącej 969 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski. W komunikacie omawiane są też reprezentatywne dla ogółu dorosłych Polaków dane z „Polskiego Generalnego Studium Wyborczego 2011” zrealizowanego we współpracy Instytutu Studiów Politycznych PAN i CBOS w dniach 20 października – 13 listopada 2011 roku (N=1919).

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH UDZIAŁ W PRAKTYKACH RELIGIJNYCH, KTÓRZY W OKRESIE PRZEDWYBORCZYM CO NAJMNIEJ RAZ UCZESTNICZYLI W NABOŻEŃSTWIE (N=821)

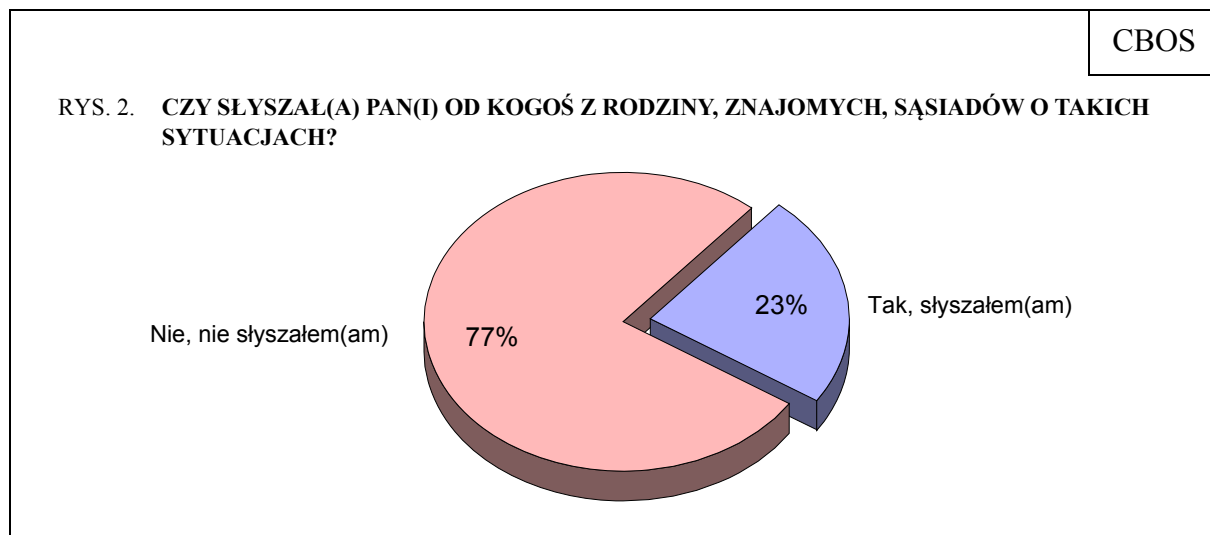
Postrzeżenie przedwyborczej agitacji w kazaniach księży raczej nie ma związku z wielkością i położeniem miejscowości, z których pochodzą ankietowani, choć nieco częściej mówią o niej osoby z województw południowo-wschodniej i centralnej Polski (10%) oraz z miast liczących 101-500 tys. ludności (12%). Bez znaczenia dla opinii na ten temat okazuje się częstość praktykowania religijnego.

Tabela 1

ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW DEKLARUJĄCYCH UDZIAŁ W PRAKTYKACH RELIGIJNYCH, KTÓRZY W OKRESIE PRZEDWYBORCZYM CO NAJMNIEJ RAZ UCZESTNICZYLI W NABOŻEŃSTWIE (N=821)			
		Czy przed ostatnimi wyborami parlamentarnymi, zdarzyło się Panu(i) uczestniczyć w nabożeństwie, mszy świętej, podczas której ksiądz sugerował wiernym, jak powinni głosować w wyborach?*	
		Tak	Nie
		w procentach	
Miejsce zamieszkania	Wieś	8	92
	Miasto do 20 tys.	9	91
	20-100 tys.	8	91
	101-500 tys.	12	87
	501 tys. i więcej mieszkańców	6	94
Województwo	Polski południowo-wschodniej, bądź centralnej**	10	90
	Polski północno-zachodniej***	6	94
Udział w praktykach religijnych	Co najmniej raz w tygodniu	9	91
	1-2 razy w miesiącu	10	90
	Kilka razy w roku	8	91

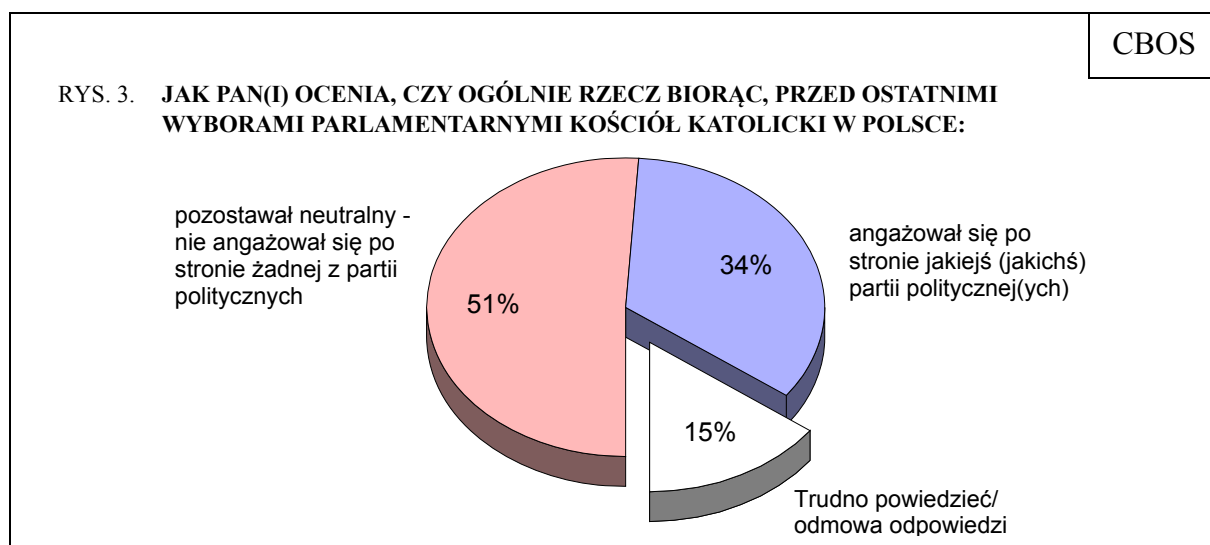
* Połączono odpowiedzi: „tak, kilkakrotnie” i „tak, raz”; pominięto: „trudno powiedzieć”
 ** Województwa: lubelskie, łódzkie, małopolskie, mazowieckie, podkarpackie, podlaskie, śląskie, świętokrzyskie
 *** Województwa: dolnośląskie, kujawsko-pomorskie, lubuskie, opolskie, pomorskie, warmińsko-mazurskie, wielkopolskie, zachodniopomorskie

O ile tylko nieliczni ankietowani przyznają, że brali udział we mszy, w której duchowny zdradzał swoje sympatie polityczne, o tyle prawie jedna czwarta ogółu respondentów (23%) słyszała o takiej sytuacji od znajomych, rodziny czy sąsiadów.

AGITACJA W SKALI MAKRO, CZYLI RECEPCJA POLITYCZNEGO ZAANGAŻOWANIA KOŚCIOŁA

Deklaracje osób uczestniczących przed wyborami w nabożeństwach sugerują niskie zaangażowanie polityczne Kościoła w tegoroczną kampanię. Obraz lokalnych struktur widziany oczami respondentów zaangażowanych religijnie nie do końca przekłada się jednak na to, jak postrzegana jest aktywność całego duchowieństwa – jedna trzecia wszystkich badanych (34%) uważa, że przed wyborami parlamentarnymi Kościół katolicki nie pozostawał neutralny.

Agitację polityczną Kościoła dostrzegło trzy piąte osób o poglądach lewicowych (60%) i niepraktykujących religijnie (60%), niemal połowa badanych uzyskujących dochody *per capita* powyżej 1500 zł (47%), żyjących w największych miastach (47%) oraz dwie piąte ankietowanych legitymujących się co najmniej średnim wykształceniem (zob. tabela aneksowa). Poglądy na ten temat wyraźnie różnicują też preferencje partyjne – o przedwyborczym zaangażowaniu kleru przekonanych jest 82% osób popierających Ruch Palikota i tylko 15% potencjalnego elektoratu Prawa i Sprawiedliwości.

Tabela 2

Elektoraty*	Jak Pan(i) ocenia, czy ogólnie rzecz biorąc, przed ostatnimi wyborami parlamentarnymi Kościół katolicki w Polsce:		
	angażował się po stronie jakiejś (jakichś) partii politycznej(ych)	pozostawał neutralny – nie angażował się po stronie żadnej z partii politycznych	Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi
	w procentach		
PO	47	43	10
PiS	15	77	8
Ruch Palikota	82	12	6
PSL	35	61	4
SLD	53	38	9

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w ewentualnych wyborach parlamentarnych

Tych, którzy dostrzegli stronniczość Kościoła poprosiliśmy, by powiedzieli, po stronie jakiego ugrupowania politycznego, ich zdaniem, się opowiadał. Niemal wszyscy respondenci z tej grupy przyznali, że duchowieństwo angażowało się na rzecz Prawa i Sprawiedliwości (89%).

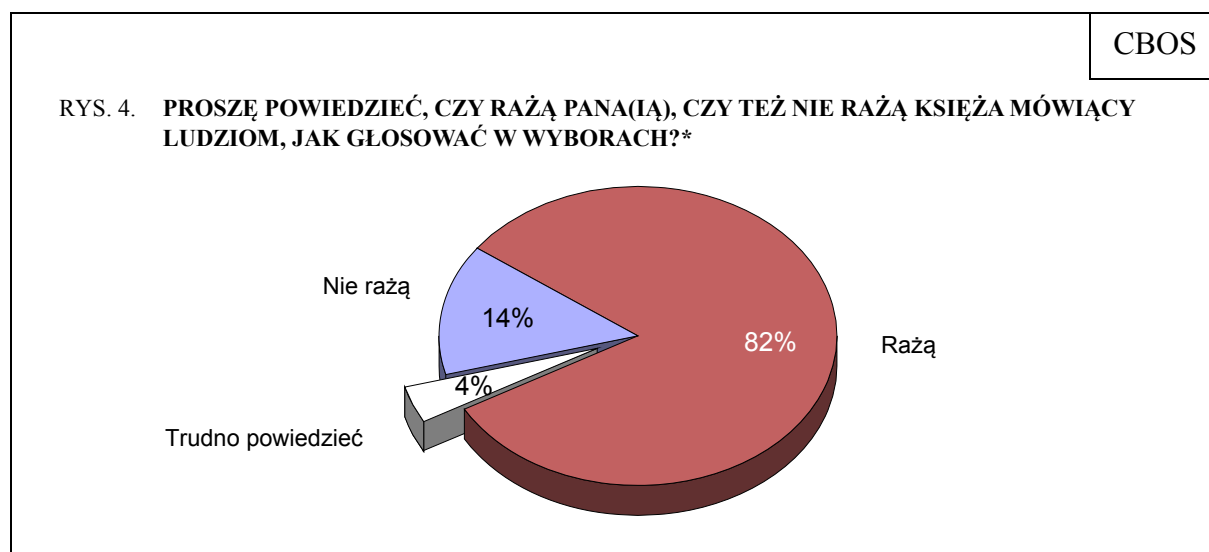
ODPOWIEDZI RESPONDENTÓW UWAŻAJĄCYCH, ŻE PRZED OSTATNIMI WYBORAMI PARLAMENTARNYMI KOŚCIÓŁ KATOLICKI W POLSCE ANGAŻOWAŁ SIĘ POLITYCZNIE PO STRONIE JAKIEJŚ (JAKICHŚ) PARTII POLITYCZNEJ(YCH)

		CBOS
Jaka(ie) to partia(e)?	N=329	
Prawo i Sprawiedliwość	89%	
Platforma Obywatelska	3%	
Partie prawicowe – ogólnie	1%	
Inna partia (Ruch Palikota, Sojusz Lewicy Demokratycznej)	1%	
Trudno powiedzieć	8%	

* Odsetki nie sumują się do 100, ponieważ każdy respondent mógł podać więcej niż jedną partię

OPINIE O WYBORCZYM ZAANGAŻOWANIU KSIĘŻY

Powszechna jest krytyczna ocena przedwyborczej aktywności księży – cztery piąte ankietowanych (82%) w Polskim Generalnym Studium Wyborczym 2011 przyznaje, że rażą ich postawy księży mówiących ludziom, jak głosować w wyborach. Opinie na ten temat w ciągu ostatnich dwunastu lat uległy zaostrzeniu – w porównaniu z pomiarem z końca lat dziewięćdziesiątych odsetek osób nieprzychylnych temu zjawisku wzrósł o 13 punktów (z 69% w 1999 roku).

* PGSW 2011

Tabela 3

Proszę powiedzieć, czy rażą Pana(ia), czy też nie rażą księży mówiący ludziom, jak głosować w wyborach?	Odpowiedzi respondentów według terminów badań		
	1999	2010	2011*
	w procentach		
Rażą	69	80	82
Nie rażą	26	16	14
Trudno powiedzieć	5	4	4

* PGSW 2011

Dezaprobata zaangażowania politycznego Kościoła przeważa we wszystkich grupach społecznych. Najczęstsza jest wśród badanych z wykształceniem wyższym (92%), praktykujących religijnie nie częściej niż kilka razy w roku, mających 25–34 lata (91%) oraz wśród osób z gospodarstw domowych o łącznym dochodzie przekraczającym 3500 zł (90%) – zob. tabela aneksowa.

Polityczne zaangażowanie duchownych przyjmowane jest z dużą dezaprobatą. Powszechnie uważamy, że Kościół katolicki nie powinien być stroną w kampanii wyborczej; oczekujemy jego apolityczności i neutralności.

Jak oceniamy postawę księży przed tegorocznymi wyborami parlamentarnymi? Dość ambiwalentnie. I nie chodzi tu wyłącznie o dysonans między opiniami osób regularnie praktykujących i osób niezaangażowanych religijnie (których oceny w tym względzie są zdecydowanie bardziej krytyczne). Duże różnice widoczne są także w recepcji działań lokalnych oraz tych prowadzonych przez Kościół w ogóle. Wprawdzie na jednym i na drugim szczeblu dominująca część respondentów deklaruje, że nie zauważa politycznego zaangażowania struktur kościelnych – trudno jednak oprzeć się wrażeniu, że opinie w obu tych sferach nie do końca ze sobą współgrają, nie odtwarzają tej samej rzeczywistości. O ile bowiem ankietowani w zasadzie nie dostrzegali agitacji w swoich parafiach, o tyle w makroskali – na poziomie instytucji Kościoła, o jej obecności mówi już co trzeci. Nie wiadomo jednak czy owa niespójność wynika z faktycznej percepcji politycznego zaangażowania hierarchów Kościoła, czy raczej z niezbyt refleksyjnej internalizacji stereotypowych opinii.

Opracowała
Natalia HIPSZ